

Ivacs Ágnes

A labda fel van dobva!¹

Nagy Karolina: *Fekete Napok*

➤ Dovin Galéria, Budapest

➤ 2011. január 22 – március 8.

Alig egy év telt el NAGY KAROLINA Dovin Galériabeli bemutatkozása óta.² A frissen végzett szobrász akkor diplomamunkájával, egy egészen hétköznapi tárggyal, a *Lisszaboni ágy*gal jelentkezett, melynek előállításához – a „parafinintarzia”-technika kivitelezése – óriási precizitást és igencsak hosszú munkát igényelt. Karolina üvegre öntött fél centi vastag viaszt, melyhez felmelegítve zsírkrétát kevert. Először kiöntötte a legnagyobb felületet elfoglaló színt, aztán vésővel kivájta a következő helyét és egyenként öntötte be a többi. Az egymásra rakódott rétegekben eltüntetve, megsemmisítve, emlékműként őrződtek meg az előzők. A puha, természetes anyagot azután mesterséges eszközökkel, neonsóval világította meg belülről, ami kiemelte az ellentétek finom egyensúlyát, ahogy magát a tárgyat is elemelte funkcionális jelentésmezejéből.

A most látható tárggyegyüttes – vagy inkább nevezzük installációnak –, a *Fekete Napok* nemcsak anyagában, technikájában hasonló munka, de az alap gondolat játékosága és a megvalósítás precizitása, hosszadalmassága közötti feszültség, valamint a különféle munkafázisok (gondolat, elkészítés, installá-

1 Jelen szöveg a Kurdy Fehér Jánossal közösen írt és a megnyitón elhangzott dialógus alapján készült.

2 Nagy Karolina: *A lisszaboni ágy*. Dovin Galéria, Budapest, 2009. december 4 – 2010. január 12. (ld.: http://www.balkon.hu/ballon/2010/ballon_01_2010.pdf)

NAGY KAROLINA

Lisszaboni ágy, 2009, színezett paraffin intarzia, vas, neon, 47 × 200 × 90 cm

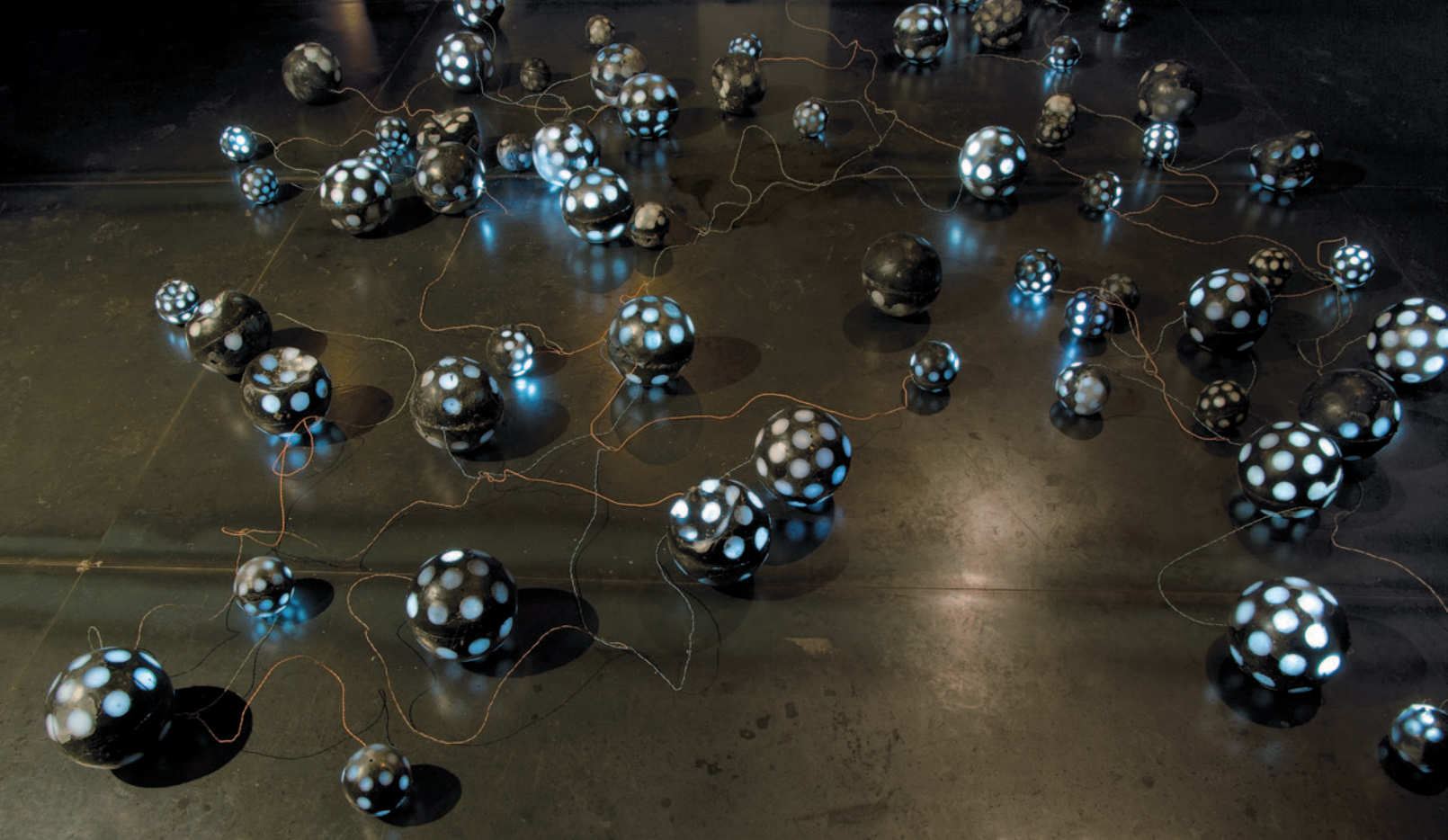
© fotó: Eln Ferenc

lás) egymást váltó folyamata is közös bennük. Mindenekelőtt közös azonban a két műben a befogadóra tett hatás: egyszerűségük, letisztultságuk folytán fekete lyukként vonzzák be és állítják feladat elé a nézőt. A most installált tárggyegyüttes arra hív, hogy belépünk a mű terébe, és asszociációink láncának átadva magunkat folyamatos kérdések révén tartalommal töltjük meg a mű által bennünk kiváltott ért, bizonytalanságot, nem-értést. *Mit látunk? Mit rejt a felszín? És mi a feladatunk?*

Fekete alapon fehér pöttyös labdákat látunk, melyek elektromos vezetékek hálózatába vannak kapcsolva: világítanak. Egyszerű hétköznapi tárgyak, melyek labdának látszanak, ennek azonban ellentmond változatos formájuk, de-formáltságuk, azaz egyediségük. Nincs két egyforma tárgy. Borongós, fekete-fehér színűk, illetve anyaguk – paraffinból vannak, vagyis teljesen rugalmatlanok és törékenyek, nem lehet játszani velük, funkcióvesztettek –, az egyediségükből és belülről megvilágítottóságukból fakadó játékoságuk, valamint a hálózatba kapcsolt mivoltukból fakadó ellentmondás – egyenként kicsik, összességükben azonban valami nagyot hoznak létre, betöltik a teret, sőt egyenesen kihúzzák lábunk alól a talajt, kiszorítanak –, mind-mind arra kényszerít, hogy az entrópiás rendtelenségükkel minket támadó labdáktól és vezetésektől visszafoglaljuk magunknak a teret. A labda tehát fel van dobva – játszani kell!

Sok ezer éve készítünk tárgyakat, talán ezért van az, hogy az igazán fontos dolgokat csak tárgyakra vetítve vagyunk képesek láthatóvá tenni. A tárgyakhoz azután kommentárokat fűzünk, értelmezzük őket, és kiszakítva őket eredeti közegükből szimbólumokként tekintünk rájuk. A térfoglalást ennek szellemében játszunk most a szimbólumok terepén: asszociációink lánc vezessen a hálózatba kapcsolt objektumoktól a bolygó- és csillagrendszerek kozmikus világába. Hiszen „kozmosz” anyagból készültek a labdák is: Karolina összeseperte a műtermében szétszóródott hulladékot és belekeverte a viaszba. Világító labdája úgy viselkedik, mint a Nap: magához vonzza az ember tekintetét és nem engedi el. Amikor a Nap lenyugszik, magunkkal húzzuk a sötétségbe, a széttöredezett emlékek és a baljós megérzések territóriumán kísérjük végig egészen hajnalig. Ami a Napból éjszaka bennünk marad, helyet ad a fénynek, szinte hívja, hogy körvonalai elváljanak a sötétségtől.

NAGY KAROLINA
Fekete napok, 2010, színezett paraffin intarzia, LED, változó méret
© fotók: Eln Ferenc

A fénynek és a sötétségnek ezt a harcát jelképezte a közép-amerikai indiánok, a maják, aztékok és toltékok rituális labdajátéka, melynek során a Nap, miután bejárta a megszokott pályáját a horizonton, eltűnik a föld méhében és a holtak birodalmában folytatja útját, hogy aztán – a sötétség fölött győzedelmeskedve – ismét világossággal, életadó fényvel ajándékozza meg az embereket. Alvilági tartózkodása alatt éji helytartója, a Hold veszi át a Föld fölött az uralmat. Drámai-játékos vetélkedés ez a nappalok és az éjszakák, a világosság és a sötétség, az élet és a halál, a jó és a rossz között. A közép-amerikai indiánok újrajátszották az istenek labdajátékát, hogy elnyerjék jóindulatukat. A labdajátékban a fekete anyag és a fehér szellem állt szemben egymással, a bolygókat pedig olyan labdának hitték, amelyet az istenek hoznak mozgásba. Az indiánok ősi városaiban épségben megmaradt, stadionszerű építmények szolgálták az égi küzdelmet újra lejátszó földi mérkőzés helyszínéül. Két csapat versengett a labdáért, melyet a játékosoknak nem volt szabad elejteniük vagy kézzel érinteniük. A labdapályát körülvevő falakon gyakran láthatók olyan jelenetek, amelyek harcosokat, fejeket és áldozatokat ábrázolnak. Úgy hitték, az emberi szív és vér feláldozása elengedhetetlenül szükséges az égitestek mozgásának fenntartásához. A vesztes játékosok fejét felajánlották az isteneknek, sőt néhány faragványt azt sugallja, hogy labdának is használták őket. Ezt a labdát kapta el DÉLCEG KATALIN, a galéria alapítója, és a mitikus kéréget lehántva róla passzolta tovább a rá jellemző intuícióval Nagy Karolinának, amikor 2009-ben összekapcsolta a *Lisszaboni ágy* megnyitóját a TOLVALY ERNŐ haláláról való megemlékezéssel, illetve annak lisszaboni levelével. Ezzel a gesztussal olyan többletjelentést adott a lisszaboni kollégiumi ágynak – amely egyébként szintén a lenyugvás és felkelés színtere –, ami túlmutatott az alkotó szándékán. A *Fekete Napok* furcsamód – hogy CSEH LILI korábbi kiállításának³ címével éljek (vissza) – egy másik „pótolhatatlan veszteséget” követően született, terv szerint ugyan, de az üres kozmoszban magára hagyva. A fekete alapon fehér pöttyös labdák sötét univerzuma nagy nehézkedéssel terhelte, de ott pislákol benne a fény.

Karolina pedig fogta és megszelídítette a játékot, de úgy, hogy az korántsem veszített erejéből, csak a labdák anyaga alakult át. Nem riadt meg a dizájntól, hanem visszacsavarta a pöttyös labdát a művészet eredeti terébe, amit Délceg Katalin is folyton árgus szemmel kutatott. Nagy Karolina esztétikája a tökélyre vitt tökéletlenség és a véletlen játékos nem-esztétikája, az esztétizmus taga-

3 Cseh Lili. *Pótolható veszteség*. Dovin Galéria, Budapest, 2010. szeptember 17 – november 9.

DÉLCEG KATALIN (1954–2010)
© fotó: Rosta József

dása a részben (az egyes tárgyakban) és az egészben, amikor véletlenszerűen elrendezett csoportokban installálja fekete-fehér parafinkozmoszát. Egy tárgy létrejötte egy játék elindításával kecsegtet. Felületet nyújt, amelyen a dolgok és a létezők, amelyek egyébként nem találkoznának, gyengítik és erősítik egymást. A műfaji határok elmosódása képző- és iparművészet, műalkotás és designer tárgy között rendkívüli módon izgatta Déléce Katalin gondolkodását. *Megtévesztés* címmel kiállítást⁴ is szentelt a témának 2007-ben, sőt talán nem túlzás azt állítani, hogy a szobrászathoz is ez a kérdés vezette el, amikor egy év múltán kigondolt egy hosszú, évadnyi lakomát a frissen készült szobrok bemutatására. A Dovin Galéria szobrászati sorozata, megítélésünk szerint, egy kvázi kutatási programot ad ki, amely a tárgyak jelen idejű jelentésének és használatának társadalmi akusztikájára vonatkozik. Ebben az akusztikában benne rejlik a fogyasztás technológiai és marketing spirálja ugyanúgy, mint az a viszonyrendszerünk, amellyel a műalkotásnak tartott tárgyakat elkülönítjük a többitől és külön státusszal, plusz jelentéssel ruházzuk fel. A posztindusztriális piacokon a tárgyak („birtoklása”) helyettesíti, illetve teremt a társadalmi státuszt, a világban való eligazolódás információs bázisát – a „műveltséget” –, és indukálja az interperszonális pszichodinamikákat és mintázatokat – a fogyasztási klaszterek kialakulását. Déléce Katalin merész receptorai a műtárgyak jelentésének aktuális erőzójának területeire vezettek. Csak egyfajta játékos és poétikus scenárióként tudjuk felvázolni az általunk meglátott/megfejtett tisztán vizuális program narratív, teoretikus oszlopait. Déléce Katalin a Dovin Galériában tehát felállította az ünnepi asztalt – a szobrászati sorozatot –, és vendégeket – kiállító művészeket – hívott. Elhívta a bányászt és a földművelőt is (a műtárgy és/vagy dizájn archetipusait) a felület és a mélység szimpóziumára. Azok pedig örömmel jöttek, hisz oly ritkán találkoznak, mert míg a földműves a napsütötte felszínt műveli, és a fenomenológia jól ismert, kiszámítható talaján mozog a megszokott rítus biztonságában, a bányász alámerül a mélybe és mélyfúrásokat végez a részekre hasadt sötét féltekén az ismeretlent kutatva, hogy újra felszínre hozza azt, ami elveszett, így segédkezően abban, hogy újból megszülethessen a teljesség. A két alak a labda két fele. Egyik sem létezhet a másik nélkül. A mi feladatunk, hogy hellyel kínáljuk és meghallgassuk mindkettőt, odaadó figyelemmel követve a szelíd, vértelen pattogást, ami ezúttal a galéria terében folyik és a mi fejünkben ér véget. A kortárs magyar művészet közönségének ritkán van alkalma, hogy ilyen egyszerre átgondolt, de érzékenyen szabadon hagyott friss művészeti programot, de legfőképp annak tárgyi eredményeit hónapról hónapra megtekinthesse. Valóban szükség van-e arra, hogy a műalkotásnak narratívája legyen, hogy értelmezzük, beszéljünk róla? Nagy Karolina tárgygyűjtése, úgy tűnik, arra ad lehetőséget, hogy hozzáadjuk magunkat a tárgyhöz és magunk rakjuk össze a részeket. Újból megalkotva az egészet: a lebukó fekete Napot követve alászálljunk és felhozzuk a fényt hozó Napot. Persze csak szimbolikusan, hisz Karolina már összeforrasztotta a labdákat. Mi pedig itt állunk lényünk labdájával, mely a kozmoszban pattog és játékra hív. És eleven történetek erőterébe nyújt bebocsátást.

⁴ *Megtévesztés* – Duronelly Balázs, Elek Imre, Engler András, Varga Ferenc, Kotormán Norbert szobrásművészek kiállítása, Dovin Galéria, Budapest, 2007. február 23 – március 20.

Zsikla Mónika

Az anyag nullfoka

Anti/Form. Sculptures from the MUMOK Collection

- 📍 **Kunsthau Graz**
- 📅 **2011. február 5 – május 15.**

„A dolgok maradandó formáitól és szabályaitól való elszakadás pozitív hozzáállást jelent. Ez része annak, hogy a műalkotás a továbbiakban megtagadja a forma esztétizálását, amennyiben azt előre meghatározott végpontnak tekinti.”

Robert Morris: *Notes on Sculpture*, 1966

Kivételes dolog a művészet történeti tradíciójában, hogy egy szobrászati irány létrejöttének előfeltételeit a festészet teremtse meg. A ,60-as évek minimal art mozgalma azonban ez a különös helyzet jellemezte. A szokatlan konstelláció kialakulására pedig leginkább az alábbi tényezők hathattak: egyrészt, hogy a minimalista mozgalmat elindító öt művész – CARL ANDRE, DAN FLAVIN, DONALD JUDD, SOL LEWITT és ROBERT MORRIS – közül négy is festőként kezdte a pályafutását; másrészt pedig az a minden műfajra kiható absztrakciós vákuumhatás, ami a második világháború utáni amerikai festészetet jellemezte. Gondoljunk Rothko lebegő színmezőire, Pollock csurgatott festményeire, vagy akár Barnett Newman „zip” képeire. Vagyis azokra az iko-

Anti/Form, részlet a kiállításról, az előtérben: MICHAEL KIENZER, Cím nélkül, 1991, szőnyeg, 54 x 245 cm, © fotó: Nicolas Lackner, Universalmuseum Joanneum

